

پژوهشهای حقوقی

علمی - ترویجی

شماره ۲۹

هزار و سیصد و نود و پنج - نیمسال اول

- ۵ انتقال ویروس ایدز و ارتکاب فعل نوعاً کشنده
علیرضا امامدادی - ابراهیم تقی‌زاده - محمدعلی طاهری
- ۲۳ اصل مشروعیت، حاکمیت و دگراندیشی در چارچوب‌های سنتی حقوق بین‌الملل
حسین سرتیپی
- توسعه و انتقال فناوری دریایی از دیدگاه حقوق بین‌الملل توسعه و انتقال فناوری
در تنوری و عمل
اکبر ادیبی
- ۶۷ کشورهای در حال توسعه و نظام حل‌وفصل اختلافات سازمان جهانی تجارت
سپیده زبردست
- ۱۱۷ مطالعه تطبیقی تفسیر موسع و مضیق از قاعده تفسیر قرارداد به زبان
تنظیم‌کننده در قراردادهای بیمه
علیرضا یزدانیان - حمید آرابی
- ۱۳۷ بررسی امکان تحقق جرم علیه اموال مشاع توسط شریک
محمد باقری کمارعلیا - ناصر نصرتی صدقیانی
- ۱۶۱ بانک جهانی در تلاش برای دستیابی به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی
ملیحه بهفر
- ۱۷۹ منطقه پرواز ممنوع در حقوق بین‌الملل با توجه به عملکرد شورای امنیت
عقیل محمدی

مطالعه تطبیقی تفسیر موسّع و مضیق از قاعده تفسیر قرارداد به زیان تنظیم کننده در قراردادهای بیمه

علیرضا یزدانیان* - حمید آرای**

چکیده:

محور تفسیر یک قرارداد، تحلیل قصد مشترک طرفین است که برای کشف این اراده به کار گرفتن قواعد تفسیر ضروری است. یکی از قراردادهایی که در آنها تفسیر لازم است عقود الحاقی است مانند عقد بیمه که اختلاف در عبارات و شروط آن بسیار اتفاق می‌افتد و این امر ضرورت به کارگیری اصول و قواعد تفسیر را در این نوع از قراردادها ایجاد می‌کند. یکی از مهم‌ترین اصول حاکم بر تفسیر قراردادها، تفسیر به زیان تنظیم‌کننده است که در اصطلاح لاتین به عنوان "Contra Proferentem rule" شناخته می‌شود. در این پژوهش سعی شده است به دو گونه تفسیر موسّع و محدود از این قاعده و نتایج حاصل از اجرای آن و نیز مزایا و معایب هر یک از آنها پرداخته شود و تأکید اصلی نیز بر روی رویه قضایی امریکا، به عنوان یک کشور دارای نظام کامن‌لا و با تمرکز در عقد بیمه است. به نظر می‌رسد با اندکی روشن بینی، می‌توان همین قواعد را با ملاحظه شرایط تفسیر در نظام حقوقی ایران به کار برد.

کلیدواژه‌ها:

ابهام قرارداد، تفسیر، قرارداد بیمه، قاعده موسّع، قاعده محدود.

مقدمه

قراردادها به عنوان نمادهای معادله، روابط اجتماعی را که میان اشخاص واقع می‌شود، هماهنگ می‌کنند.^۱ این امر در صورتی است که انعقاد و اجرای قرارداد عاری از هرگونه اختلاف و ابهام باشد. اما اصولاً وضع بدین گونه نیست و طرفین قراردادی که حین انعقاد، ظاهراً روشن و واضح بوده است، در زمان اجرای تعهدات ناشی از آن دچار اختلاف می‌شوند. در این صورت است که بحث مهم تفسیر و فنون آن پیش می‌آید. از یک سو قرارداد مورد نزاع را نمی‌توان به کلی کنار گذاشت، بلکه باید مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد تا قصد واقعی طرفین مشخص شود؛ زیرا قاعده اولیه در تفسیر، کشف نیت مشترک طرفین از عبارات مبهم است.^۲ دلیل آن را باید در این امر جست‌وجو نمود که قراردادها اصولاً عرصه بیان اراده طرفین بوده و بر مبنای اصل آزادی اراده، طرفین نوعاً با بیان اراده می‌توانند به ضمیر یکدیگر آگاه شده به توافق برسند. از سوی دیگر در همه عقود این امر ممکن نیست تا طرفین با بیان اراده آزاد به توافق برسند. در عقود الحاقی در واقع یک اراده به اراده‌ای دیگر ملحق می‌شود. در این مقاله، عقد بیمه به عنوان یک عقد الحاقی مبتلابه از این منظر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

هنر دادرسی در این است که با توسل به مقررات حاکم بر تفسیر، راه حلی را برگزیند که هم به اختلاف فیصله دهد و هم اینکه مطلوب مشترک طرفین به درستی تبیین و اجرا شود. قرارداد بیمه محل مناسبی برای بروز اختلافات گسترده و دامنه‌دار پیرامون مفاد و مفهوم عبارات قرارداد است. در قرارداد بیمه در موارد اختلاف اصل بر این است که قرارداد باید به نفع بیمه‌گذار تفسیر شود. بنابراین، دادرسی، قبل از اینکه این قاعده را مورد استناد قرار دهد، باید در رفع ابهام به طریق دیگر بکوشد، امری که به قصد مشترک متعاملین نیز نزدیک‌تر است. به همین خاطر، قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده، نقش ثانوی را در تفسیر قرارداد ایفا می‌کند. زیرا این قاعده در جهت کشف اراده مشترک نیست^۳، بلکه صرفاً زمانی به کار گرفته

۱. عبدالرضا علیزاده، مبانی رویکرد اجتماعی به حقوق (تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۷)، ۱۲۶.

۲. جاک غستان، المطول فی القانون المدنی، مفاعیل العقد أو آثاره، ترجمه منصور القاضی، (بیروت: الموسسه

الجامعیه للدراسات والنشر والتوزیع، ۱۴۲۹)، ۱۸.

3. Samuel willison, A treatise on the law of Contracts §606 (London: Walter H. E. Jaeger ed., 3d ed. 1961), 284.

می‌شود که هیچ ابزار دیگری نتواند ابهام موجود در متن را بر طرف سازد.^۴ از آنجا که در نظام حقوقی کامن‌لا، رویه قضایی مهم‌ترین منبع حقوق به شمار می‌آید^۵، بررسی و مطالعه قواعد حقوقی در این نظام می‌تواند به حل بسیاری از مشکلات ناشی از قراردادها کمک کند. برخی از دادگاه‌های عالی امریکا در مقام رفع اختلاف قرارداد بیمه به اصولی استناد کرده‌اند که در دیگر نظام‌های تفسیری کمتر قابل مشاهده است. کاربرد هر یک از دو قاعده تفسیر موسع و تفسیر محدود نتایجی متفاوت را در پی خواهد داشت. به نظر می‌رسد همین رویه در حقوق ایران نیز قابل استفاده باشد.

۱- تفسیر و اهمیت آن

واژه هرمنوتیک^۶ از یونان باستان به طور متفرق متداول بوده است و ارسطو از این لفظ برای نامگذاری بخشی از کتاب *ارغنون* خود استفاده نموده و آن را *پاری هرمناس*^۷ به معنای «در باب تفسیر» نامیده است.^۸ تفسیر در لغت به معنای شرح و تحلیل و ریشه‌یابی گفته، نوشته و رفتار^۹ و نیز روشن کردن و باز نمودن مقصود گوینده است. از نظر حقوقی تفسیر قرارداد عبارت است از جست‌وجوی دلالت دقیق آن و مشخص کردن گستره تعهدات قراردادی با بهره‌گیری از روش‌هایی که پابیدن هر چه دقیق‌تر اندیشه متعاقدين را ممکن سازد.^{۱۰} به همین دلیل شیخ انصاری در کتاب «فرائد الاصول»، از تفسیر به «کشف القناع» تعبیر نموده است.^{۱۱}

این امر هنر کشف اندیشه‌هایی است که گفته یا نوشته‌ای آن را بیان می‌کند. تفسیر قراردادها، هم به دلیل مناقشه‌هایی که از شیوه‌های تفسیر برخاسته و هم به لحاظ فراوانی

4. David L. Plaut, home owners insurance, including the latest interperetation issues and forms (texas: texas insurance law symposium, south texas college of law, 1999), 6.

۵. رنه داوید، نظام‌های بزرگ حقوقی معاصر. ترجمه سید حسین صفایی، محمد آشوری، عزت الله عراقی، (تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۸)، ۳۶۱.

6. hermeneutics

7. pere hermeneias

۸. احمد واعظی، درآمدی بر هرمنوتیک (تهران: مرکز نشر پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۰)، ۲۲.

۹. حسن انوری، فرهنگ بزرگ سخن. ج اول (تهران: انتشارات سخن، ۱۳۸۱)، ۱۵۱۷.

۱۰. استاد علامه طباطبائی نیز، تفسیر قرآن را «بیان معانی آیات قرآنی و کشف مقاصد و مدالیل آن» دانسته‌اند.

سید محمد حسین طباطبائی، تفسیر المیزان، ترجمه سیدمحمدباقر موسوی همدانی، جلد اول (تهران: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۳)، ۷.

۱۱. شیخ مرتضی انصاری، فرائد الاصول وهوالرسائل (بیروت: موسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۱۱)، ۵۷.

دعاوی که مسأله تفسیر قراردادها در آن مطرح می‌شود، رشته‌ای پر اهمیت در حوزه حقوق خصوصی به حساب می‌آید. همان‌طور که برخی از نویسندگان اشاره کرده‌اند، در حال حاضر تفسیر قراردادها به عنوان یکی از بحث برانگیزترین حوزه‌های حقوق قراردادهاست.^{۱۲} هدف تفسیر این است که به مقاصد تجاری طرفین از قرارداد، اثر حقوقی ببخشد. اما مشکل اینجاست که در مواردی که طرفین دچار اختلاف و نزاع هستند، این هدف به آسانی امکان‌پذیر نیست.^{۱۳} اسباب و عوامل بسیاری همچون گستردگی، تنوع و پیچیدگی روابط اجتماعی و ضرورت فصل خصومت نیاز به تفسیر قرارداد را ایجاب می‌کند.^{۱۴} البته توجه به این نکته لازم است که قبل از تفسیر باید از وجود توافق قطعی و کامل میان اراده‌ها اطمینان یافت و به تعبیری دیگر، باید یقین بر بودن قراردادی حاصل شود تا تفسیر آن مقدر باشد به همین خاطر باید مقوله تفسیر را از اثبات آن متمایز دانست.^{۱۵} پاره‌ای از حقوقدانان شش دلیل را به عنوان دلایل اصلی لزوم توسل به تفسیر نام برده‌اند: ابهام عبارات؛ عدم کفایت عبارات؛ دامنه گسترده عبارات؛ عدم وضوح عبارات؛ تضاد ظاهری میان شروط عقد؛ و سرانجام عدم توافق طرفین عقد در خصوص مفهوم دستوری یک کلمه یا عبارت.^{۱۶}

نکته دیگر این است که تفسیر، طبعی اعلامی دارد و غرض از آن استنباط مفاهیم موجود در متن است و نباید انتظار داشت تفسیر موجب تجدید نظر در مقررات شود و یا خلأها را پر کند. بدین ترتیب تفسیر مستلزم وجود متن و یا وجود قاعده است و مراد از آن کشف مفهوم واقعی و دامنه دقیق قاعده است.^{۱۷}

۲- مفهوم ابهام در قرارداد

در تعریف قرارداد مبهم دیدگاه واحدی وجود ندارد. برخی، عبارت مبهم را عبارتی دانسته‌اند که بر دو معنا یا بیشتر دلالت کند.^{۱۸} عده‌ای دیگر گفته‌اند: قرارداد مبهم آن است که حالت شک و تردید ایجاد کند و معنایی خاص از عبارت در ذهن تجسم نشود.^{۱۹}

12. David Mclauchlan, *Contract Interpretation: what is it about?* (Sydney: Sydney law Review, 2008), 5.

13. David Wright, *Contract Interpretation, Law for project managers* (London: Gower Publishing, Gower House, croft Road, Aldershot, Hants, Gu11 3HR, UK, 2008), 64.

۱۴. احمد دیلمی، *بایسته‌های تفسیر قوانین* (قم: انتشارات دانشگاه قم، ۱۳۸۲)، ۱۲-۱۳.

۱۵. ناصر کاتوزیان، *قواعد عمومی قراردادها*، ج سوم، (تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۸۷)، ۱۴.

16. j. Gauquier, *De l'interpretation des actes juridiques* (Paris: Rousseau, 1898), 49.

۱۷. هدایت الله فلسفی، *حقوق بین‌الملل معاهدات* (تهران: انتشارات فرهنگ نشر نو، ۱۳۸۳)، ۴۲۸.

18. Kim Lawison, *The Interpretation of contracts* (London: Sweet & Maxwell, 1983), 154.

به نظر می‌رسد با وجود همه اختلاف نظرها بتوان گفت که عبارت مبهم، عبارتی است که نوعاً شخص متعارف را به معنای خاصی رهنمون نسازد. در نتیجه، نظر حقوقدانان کامن‌لا که معیار ابهام را فهم شخص متعارف قرار داده‌اند، به واقعیت نزدیک‌تر است.^{۲۰} در حقوق قراردادها، در صورتی می‌توان گفت یک قرارداد مبهم است که قصد طرفین معلوم و مشخص نبوده و در واقع تفاسیر معقول و متعددی از مفاد قرارداد قابل استنباط باشد.^{۲۱}

ابهام به چند شکل پدیدار می‌شود؛ گاه ابهام لفظی است، یعنی تردید در معنای دقیق واژه‌ای از عبارات مندرج در قرارداد رخ می‌دهد. مبحث الفاظ از مباحث مهمی است که می‌تواند در رفع این نوع ابهام به کار دادرسی آید.^{۲۲} نوع دیگری از ابهام، ابهام شکلی است که ناشی از شکل و صورت بیان اراده است. چنانچه بی‌مهارتی در تنظیم و تنسیق عبارات، می‌تواند زائیده استعمال غلط حروف ربط یا نشانه‌گذاری باشد که گاه منشأ ابهام است. با این حال به نظر می‌رسد که ابهام در این حالت، نسبی است. در مواردی نیز پاره‌ای از عبارات قرارداد ظاهراً واضح و عاری از ابهام هستند اما در مقام انطباق با متن مبهم می‌نمایند که همان ابهام واقعی است. در این نوع ابهام، ادله و قرائن خارجی برای تفسیر پذیرفته شده است.^{۲۳} نوع دیگر ابهام، ابهام ساختاری است که ناظر به بطن الامر و برخاسته از ناسازگاری میان مندرجات متن است و در جوهر و مضمون آن رخ می‌دهد. این ابهام جز در صورت برقراری ارتباطی معقول در مفاد آن مرتفع نخواهد شد. بررسی رویه قضایی نشان می‌دهد که پاره‌ای از قراردادها، بیشتر محل تفسیر هستند. از جمله این قراردادها، قراردادهای الحاقی، همچون عقد بیمه هستند. این‌گونه عقود از پیش تنظیم شده و سپس با الحاق شروط تایی یا خطی با ویژگی‌های بیمه‌گذار منطبق می‌شوند. با وجود این، نوعاً در این سنخ از قراردادها مواردی یافت می‌شوند که در همه حال با یکدیگر موافق و هماهنگ نیستند. بنابراین، استفاده از قواعد رفع ابهام برای رفع تعارض و اختلاف لازم می‌آید. در اینجا به دو قاعده مهمی اشاره می‌شود که می‌تواند در تفسیر هر قرارداد مبهم، توسط مفسر یا دادرسی به کار گرفته شود. گرچه بیان دقیق و مناسب قاعده تفسیر به زبان تنظیم‌کننده بر اساس صلاحیت‌ها و دادگاهی که به تفسیر می‌پردازد، ممکن

19. Henry Campbell Black, *Black's law Dictionary*, 15th Edit (U. S. A. west pub, Co, 1983), 41.

20. R. J. Walker, *the English Legal System* (London: Butterworths, 1989), 104. And Paul Dobson, *Charles Worth's Business law* (London: Sweet & Maxwell, 1991), 200.

۲۱. محمود حبیبی، تفسیر قراردادهای تجاری بین‌المللی (تهران: نشر میزان، ۱۳۸۹)، ۷۲.

۲۲. حسین نوبخت، شیوه‌های تفسیر قوانین مدنی (تبریز: انتشارات فروزش، ۱۳۸۸)، ۱۵۷.

23. Joseph, Chitty, *chitty on contracts* (London: Sweet & Maxwell, 1983), 423.

است متفاوت باشد اما به طور کلی می‌توان تفسیر عبارات مبهم را تحت دو عنوان «موسع» و «محدود» از قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده، طبقه‌بندی کرد^{۲۴} و به تجزیه و تحلیل آن پرداخت^{۲۵}.

۳- اصول حاکم بر تفسیر

قاعده رفع ابهام، غالباً به دکتین تفسیر به زیان تنظیم‌کننده اشاره می‌کند و اساساً به این معنا است که هر گاه پس از اعمال قواعد تفسیری، ابهام یک عبارت زائل نشد و قصد طرفین همچنان مبهم باقی ماند، معنایی که بار مسؤلیت کمتری برای متعهد دارد، مقدم می‌شود^{۲۶}؛ زیرا قراردادهای الحاقی مانند بیمه معمولاً در فرم‌های استاندارد هستند که توسط بیمه‌گران تنظیم می‌شوند و اعمال قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده در متن یک قرارداد بیمه که مورد اختلاف است معمولاً منجر به انتخاب تفسیری می‌شود که علیه بیمه‌گر است^{۲۷}؛ زیرا بیمه‌گر متعهد قرارداد بیمه محسوب می‌شود و باید خسارات وارده را جبران نماید^{۲۸}. قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده که از مهم‌ترین قواعد ثانوی رفع ابهام از قراردادها است به اندازه‌ای متداول و مرسوم است که اغلب بدون اینکه مبنای آن توضیح داده شود، به کار گرفته می‌شود. این قاعده را در حقوق ایران می‌توان بر مبنای اصل برائت توجیه نمود. این اصل زمانی به کار گرفته می‌شود که در وجوب یا حرمت چیزی تردید وجود داشته باشد و دلیلی هم در اختیار نباشد^{۲۹}. در ماده ۱۹۷ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی به این اصل صریحاً اشاره شده است. در نتیجه اگر متعهدله با عبارت مندرج در قرارداد نتوانست حق

24. Rappaport Michael B. *The Ambiguity Rule and Insurance Contracts: why insurance contracts should not be construed against the drafter*, 30 GA. L. Rev. 171, 178-87 (1995) (describing the "wide" and "narrow" versions of the rule). And David Horton, *Flippins the script: contra proferentem and standard Form contracts*, (Colorado: University of Colorado Review, 2009), 9-12.

25. Michael B Rappaport, *Ibid*, 171, 178-87.

۲۶. حسین فشقایی، شیوه تفسیر قراردادهای خصوصی (قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۸)، ۲۲۸.

27. See, e. g., *Baybutt Const. Corp. v. Commercial Union Ins. Co.*, 455 A. 2d 914 (Me. 1983) (quoting *Shaw v. Home Insurance Co.*, 146 Me. 453, 454, 82 A. 2d p96- 97, 1951).

۲۸. عزت الله عراقی و همکاران، درآمدی بر حقوق تامین اجتماعی (تهران: موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی، ۱۳۸۶)، ۲۰.

۲۹. آخوند خراسانی، کفایه الاصول (قم: موسسه النشر الاسلامی التابعه لجماعه المدرسین بقم المشرفه، ۱۴۱۴)،

خود را اثبات کند، عبارت مشکوک به نفع متعهد تفسیر خواهد شد و حکم به برائت وی از تعهد داده می‌شود.^{۳۰}

این قاعده در قراردادهای الحاقی ظهور یافت و مبنای آن به بسیاری از قراردادهای مشابه بیمه نیز توسعه یافته است. زیرا قرارداد بیمه یک عقد الحاقی است^{۳۱} که بیمه‌گر در یک موقعیت بالاتری قرار دارد و مشتریان کم‌تجربه و ناآشنا نیاز به حمایت دارند و به بیمه‌گران اعتماد می‌کنند و روابطشان در واقع یک رابطه شبه امانی است^{۳۲}. دلیل الحاقی شمردن عقد بیمه آن است که قرارداد قبلاً توسط بیمه‌گر تهیه و چاپ شده و بیمه‌گذار به قرارداد از پیش تعیین شده بدون اینکه بحثی در مورد شرایط عمومی آن کرده باشد، ملحق می‌شود.^{۳۳} زبان قرارداد بیمه بسیار فنی است و تفسیر زبان ممکن است مستلزم مراجعاتی به خارج از قرارداد یعنی مقررات قانونی، عرف و مذاکرات با بیمه‌گران باشد.^{۳۴}

می‌توان فلسفه تفسیر قرارداد علیه بیمه‌گر را چنین توجیه نمود که در واقع با گسترش روزافزون صنعت بیمه در تمام کشورها و نیز در عرصه بین‌المللی، قانونگذاران خواسته‌اند یک نوع مسؤولیت مطلق و مفروض راجع به خطا و سهل‌انگاری بیمه‌گر، در نظر بگیرند که بر

۳۰. محمد جعفر جعفری لنگرودی، الفارق. دائرة المعارف عمومی حقوقی. ج دوم (تهران: انتشارات گنج دانش، ۱۳۸۶)، ۳۰.

۳۱. قابل ذکر است که اصطلاح عقد الحاقی (contract of adhesion) اگرچه در حقوق امریکا نخستین بار توسط "Llewellyn" در سال ۱۹۳۹ به کار گرفته شد اما کاربرد این اصطلاح در سال ۱۹۴۳ توسط "Kessler" گسترش یافت. کسلر تلاش نمود تا به اصلاح نظراتی بپردازد که معتقد بودند توافقات استانداردگونه، به طور یکجانبه تحمیل می‌شود و با قراردادهای معمولی متفاوت هستند. درباره مفهوم عقد الحاقی و نحوه تفسیر آن: Friedrich Kessler, *Contracts of Adhesion—Some Thoughts about Freedom of Contract*, (California: 43 Colum. L. Rev. 629, 1943), 36 .

Karl Llewellyn, *the Standardization of Commercial Contracts in English and Continental Law* (New York: 52 Harv. L. Rev. 700, 1939), 67 .

32. James M., Fischer, *Why Are Insurance Policies Subject to Special Rules of Interpretation? Text versus Context* (New Jersey: 24 Ariz. St. L. J. 995, 1992), 995. Commentators have sometimes put a slightly different spin on these characteristics, using language such as internalization of the costs, asymmetry of information, and considering the least costly avoiders.

۳۳. ایرج بابائی، حقوق بیمه (تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۵)، ۴۱.

۳۴. حجت الله گودرزی و فلاح شمس، اصول قراردادهای بیمه (تهران: انتشارات صادق نیا، ۱۳۸۵)، ۷۵.

مبنای آن، او مسؤول خطای کار خویش است، لذا امروزه دکترین «مسؤولیت مطلق» به عنوان یکی از مبانی توجیه قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده در نظر گرفته شده است.^{۳۵}

۴- تفسیر موسع از قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده (متعهدله)

قاعده تفسیر موسع در غالب محکمه‌ها و پرونده‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد و به طور کلی این مفهوم را می‌رساند که یک شرط زمانی مبهم و غیرواضح است که آن شرط یا عبارت ظرفیت دو یا بیشتر از دو تفسیر معقول و متعارف را داشته باشد.^{۳۶} تشخیص اینکه آیا یک شرط یا قید مندرج در قرارداد بیمه مبهم است یا خیر یک امر حکمی است^{۳۷} که در اختیار دادگاه است و اساساً بر استنباط دادگاه از شرایط و اوضاع و احوال حاکم بر قرارداد بیمه، استوار است. به همین خاطر دیوان عالی ایالات متحده به استنباط‌های بسیاری از دادگاه‌های فدرالی مبنی بر اینکه تفسیر از مسائل موضوعی نیست، استناد کرده است.^{۳۸}

آوردن آرائی از دادگاه‌های ایالات متحده، به خوبی اعمال قاعده موسع در تفسیر قرارداد بیمه را نشان خواهد داد. دادگاه عالی نیوجرسی، قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده را بدین گونه مقرر نموده است: «جایی که عبارات بیمه‌نامه بر دو معنای متفاوت حمل می‌شود که یکی به نفع بیمه‌گر و معنای دیگر به نفع بیمه‌گذار باشد، تفسیری که بیمه‌گذار را تحت

۳۵. البته برخی اصل تفسیر به زیان تنظیم‌کننده را براساس قاعده «مجازات تقصیر» (penalty default rule) تحلیل نموده‌اند:

Pablo Salvador Coderch and Juan Antonio Ruiz Garcia, *the principle contra proferentem in Standard Form Contracts* (Mdrid: Topics, Volume1, Issue2, 2001), 21.

36. See, e. g., *Powerine Oil Co., Inc. v. Superior Court*, 118 P. 3d 589, 598 (Cal. 2005); *Hecla Min. Co. v. New Hampshire Ins. Co.*, 811 P. 2d 1083, 1091 (Colo. 1991); *Metropolitan Life Ins. Co. v. Aetna Cas. and Sur. Co.*, 765 A. 2d 891, 897 (Conn. 2001); *Swire Pacific Holdings, Inc. v. Zurich Ins. Co.*, 845 So. 2d 161, 165 (Fla. 2003); *Hobbs v. Hartford Ins. Co. of the Midwest*, 214 Ill. 2d 11, 17 (2005); *Clendenin Bros., Inc. v. U. S. Fire Ins. Co.*, 889 A. 2d 387, 393 (Md. 2006); *Hammer v. Investors Life Ins. Co. of North America*, 511 N. W. 2d 6, 8 (Minn. 1994); *Grain Dealers Mut. Ins. Co. v. McKee*, 943 S. W. 2d 455, 458 (Tex. 1997); *Daley v. Allstate Ins. Co.*, 958 P. 2d 990, 993 (Wash. 1998); *Garriguenc v. Love*, 226 N. W. 2d 414, 417 (Wis. 1975).

See, e. g., *National Union Fire Ins. Co. of Pittsburgh v. CBI Industries, Inc.*, 907 S. W. 2d 517 (Tex. 1995).

۳۷. در خصوص امر حکمی یا موضوعی بودن تفسیر، اختلاف نظر است در این رابطه، نک: قشقای، شیوه

تفسیر قراردادهای خصوصی، ۶۱-۵۲ و همچنین:

Stefan vogenauer, *Interpretation of contracts: concluding comparative observations*, (London: Oxford University press. 2007), 6.

38. Lonl Fuller And Eisenberg, *Melvin Aron, Basic Contract Law* (New Jersi: U. S. A. west pub, 1972), 288; in *United States v. Morman* 338 U. S. 457, 70 s. ct288, 24L. Ed. 256 (1950) the supreme court as cited by Fuller, Eisonberg, op. cit.

پوشش خود قرار می‌دهد باید اعمال شود»^{۳۹}. در واقع این امر بیانگر قاعده معروف «تفسیر به زیان متعهدله»^{۴۰} است. در اواخر قرن نوزدهم، قضات اقدام به تفسیر قراردادهایی همچون بیمه و دیگر عقود بر مبنای دکترین تفسیر به زیان تنظیم‌کننده نموده‌اند^{۴۱}. اصل تفسیر به زیان متعهدله یکی از اصول مهم حاکم بر تفسیر قراردادهای چایی همچون عقد بیمه است که به عنوان آخرین راه حل در تفسیر به کار گرفته می‌شود. یعنی چنانچه قصد مشترک طرفین، شرایط لازم حاکم بر روابط طرفین و عرف تجاری و معاملی نتواند ابهام موجود در قرارداد را برطرف سازد، دادگاه ناگزیر است قرارداد را علیه کسی تفسیر نماید که آن را تهیه و تنظیم کرده است و معمولاً هم به عنوان متعهدله شناخته می‌شود. در عقد بیمه این قاعده غالباً نسبت به بیمه‌گر اعمال می‌شود که به عنوان یک مسؤولیت مطلق برای تنظیم‌کننده شناخته می‌شود^{۴۲}. در پرونده‌ای که در دادگاه عالی نیوجرسی مطرح شد، مدعی که مالک جزء از یک شرکتی بود که او خودرواش را در آنجا بیمه کرده بود، با یک خودروی فاقد بیمه دچار تصادم شد. او سعی کرد تا خسارات وارد بر زیان‌دیده را تحت قرارداد بیمه شرکت خود جبران کند. بیمه‌گر شمول بیمه را نپذیرفت و معتقد بود که برگ اعلامیه‌های بیمه مقرر می‌کرد که شمول بیمه توسط شرکت بیمه‌گر UM صرفاً برای وسایل نقلیه مشخصی است که خودروی خواهان از انواع آن نبود. در مقابل، خواهان استدلال نمود که برگ اعلامیه، قلمرو شمول بیمه شرکت بیمه‌گر را معلوم نمی‌کند و عبارت «شما یا هر یک از اعضای خانواده» که در بیمه‌نامه قید شده است مبهم و غیرواضح است. زیرا عبارت «شما» به شرکت اشاره می‌کند در حالی که شرکت اعضای خانواده ندارد. دادگاه در مقام اظهار عقیده، استدلال خواهان را مورد پذیرش قرار داد و حکم داد که بیمه‌نامه مبهم است؛ زیرا عبارت مندرج در آن تاب تفاسیر متعدد را دارد. به عنوان مثال: عبارت «شما» هم «رانندگان» را شامل می‌شود هم «رانندگان و اعضای خانواده» را و هم اینکه «شرکت» را تحت پوشش خود می‌گیرد. دادگاه

39. Progressive Cas. Ins. Co. v. Hurley, 166 N. J. 260, 765 A. 2d 195 (2001) (quoting Lundy v. Aetna Cas. & Sur. Co., 92 N. J. 550, 559, 458 A. 2d 106, 1983).

40. Contra Proferentem Rule

۴۱. تاریخ اصلی پیدایش این قاعده به حقوق کلیسا برمی‌گردد که به تدریج در تمام نظام‌های حقوقی رومی-

ژرمنی و کامن‌لا گسترش یافت:

Reinhard Zimmerman, *the law of obligations: Roman Foundation of the civilian tradition* (London: Cavandish publishing, 1990), 56.

42. Kenneth S. Abraham, *A theory of Insurance Policy Interpretation* (New York: 95 Mich. L. Rev., 1996), 531, 538, (no tin) that the traditional conception of contraproferentum applied even to clauses that "could not reasonably be made less ambiguous".

استدلال نمود که بیمه‌گر که به طور یکجانبه بیمه‌نامه‌های مختلفی را ایجاد می‌کند، در موقعیت بهتری قرار دارد تا جلوی اشتباهات و ابهامات موجود در بیمه‌نامه‌هایی را که نوشته است بگیرد^{۴۳}؛ زیرا تنظیم شرایط قرارداد بیمه از طریق مذاکره بین بیمه‌گر و بیمه‌گذار صورت نمی‌پذیرد بلکه این بیمه‌گر است که قبلاً قرارداد بیمه را تنظیم می‌کند و از مفاد و شرایط آن آگاه است^{۴۴}. آنچه که در این پرونده و رأی صادره از دادگاه مشاهده می‌شود مبتنی بر تفسیر موسع است. در واقع، دادگاه موضوع را به حدی گسترده تفسیر نمود که شرکت بیمه‌گر، مسؤول جبران خسارات بیمه‌گذار شود.

پرونده دیگر در این زمینه در ایالت پنسیلوانیا رخ داده است. دادگاه عالی پنسیلوانیا اخیراً حکمی را صادر کرد که به موجب آن، زمانی عبارات قرارداد، غیرواضح و مبهم است که به طور معقول مستعد دو تفسیر متفاوت باشد^{۴۵}. در این پرونده ساختمان بیمه‌گذار تحت پوشش قرارداد بیمه‌ای بود که این قرارداد، هرگونه فرو ریختن ساختمان را در بر می‌گرفت. در اثر حادثه‌ای، ساختمان حفاظ دیوار کناری‌اش را خم کرد. بیمه‌گذار خواستار جبران خسارات وارده بود لکن بیمه‌گر ادعا را نپذیرفت و در مقابل بیمه‌گذار دعوای نقض قرارداد بیمه را مطرح ساخت. بیمه‌گر در مقام دفاع استدلال نمود که تحت قانون پنسیلوانیا قید «فرو ریختن» در یک قرارداد بیمه صرفاً ناظر بر «فرو ریختن واقعی دیوار» است در حالی که این امر اتفاق نیفتاده است^{۴۶}. بیمه‌گذار ادعا نمود که «فرو ریختن» همانند عبارت «خطرات ناشی از ضرر فیزیکی مستقیم که فروپاشی را در پی دارد» مبهم است. لذا فقط یک دیواری را که «واقعاً» افتاده است را شامل نمی‌شود بلکه دیواری که در شرف خطر سقوط قریب‌الوقوع است را نیز در بر می‌گیرد^{۴۷}. در این پرونده نیز دادگاه موافق با نظر بیمه‌گذار و به نفع او رأی صادر کرد و این طور مقرر نمود: «عبارت قراردادی، واضح و خالی از ابهام نیست بلکه به طور معقول مستعد دو تفسیر گوناگون و متفاوت است ... و لذا قرارداد مبهم است.»^{۴۸} و علی‌القاعده از آنجا که قرارداد مبهم بود، دادگاه قرارداد بیمه را به نفع بیمه‌گذار تفسیر نمود^{۴۹}.

43. Progressive Cas. Ins. Co. v. Hurley, 166 N. J. 260, 765 A. 2d 195 (2001) (quoting Lundy v. Aetna Cas. & Sur. Co., 92 N. J. p 92, 1983).

۴۴. هادی دستباز، اصول و کلیات بیمه‌های اشخاص، ج دوم (تهران: انتشارات علمی و فرهنگی دانشگاه علامه

طباطبائی، ۱۳۷۷)، ۱۱.

45. 401 Fourth Street, Inc. v. Investors Ins. Group, 583 Pa. 445, 879 A. 2d 166 at 453, 2005.

46. *Ibid*, 453.

47. *Ibid*, 454.

48. *Ibid*, 459.

۴۹. آن پاول، بیمه‌های مسؤلیت، ج اول، ترجمه علی اکبر ریس (تهران: بیمه مرکزی ایران، ۱۳۸۱)، ۳۱.

نکته دیگر این است که هر چند معمولاً یک شرط مبهم به نفع بیمه‌گذار تفسیر می‌شود، اما گاه اتفاق می‌افتد که دادگاه این طور استنباط کند که شروط آشکار و غیرمبهم نیز مشمول بیمه خواهند شد. دادگاه عالی کالیفرنیا، نمونه‌ای را در این زمینه اعلام می‌کند که موافق با قاعده موسع تفسیر نیز است: «یک شرط بیمه‌نامه زمانی مبهم تلقی می‌شود که آن شرط ظرفیت دو یا بیشتر از دو تفسیر را داشته باشد و هر دوی آنها هم معقول و مناسب باشند.»^{۵۰} پرونده مطروحه در این دادگاه راجع به این اختلاف بود که آیا هزینه جبران آلودگی ناشی از آب زیرزمینی و خاک که از طرف دولت اتفاق افتاده است، تحت شمول بیمه مسؤلیت قرار می‌گیرد یا خیر؟ یکی از موضوعات اصلی این اختلاف این بود که آیا هزینه‌های جبران، در قلمرو حمایت اضافی جبران زیان بیمه بابت «خسارات و هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم» بوده است یا اینکه این طور نبوده است.^{۵۱} بیمه‌گر استدلال نمود که تعهدش برای جبران خسارت، صرفاً به زیان‌های حکم شده توسط دادگاه مربوط می‌شود و نسبت به هرگونه مخارج و هزینه بابت نظافت کردنی که توسط نماینده اداره آژانس دستور داده شده، گسترش نمی‌یابد. دادگاه حکم داد که بیمه‌نامه صریح و غیرمبهم است و به طور آشکار جبران زیان فراتر از حکم دادگاه را نیز در بر می‌گیرد. به هنگام نتیجه‌گیری در حکم، دادگاه مقرر نمود که اگر ابهام تأییدشده به وسیله عبارت یا سیاق متن بیمه رفع نشود و بعد از آن دادگاه‌ها به اصلی که «ابهامات به طور کلی علیه شخصی که ابهام و شک را ایجاد کرده است، تفسیر می‌شود» استناد می‌کنند، بدین خاطر است که از انتظارات معقول بیمه‌گذار از دامنه شمول قرارداد بیمه حمایت کنند.^{۵۲}

شروط و عبارات صریح و غیرمبهم یک قرارداد ممکن است به نفع بیمه‌گر نیز باشد. دادگاه عالی ایلینویز در ضمن پرونده‌ای مقرر نمود که عبارت «شما»^{۵۳} در متن قرارداد کاملاً آشکار است و شامل بیمه‌گذار و همسرش می‌شود. لذا باید بیمه‌گذار حق بیمه دو نفر را بپردازد که این در واقع به نفع بیمه‌گر تلقی می‌شود.^{۵۴} آراء بررسی شده از دادگاه‌های عالی ایالات متحده به خوبی این مفهوم را می‌رساند که دادگاه‌ها به هنگام رفع ابهام از اختلافات قراردادی باید حتی الامکان تفسیری را برگزینند که موافق با نفع بیمه‌گذار باشد، به عبارت

50. *Powerine Oil Co., Inc. v. Superior Court*, 37 Cal. 4th 377, 33 Cal. Rptr. 3d 562 Cal. 2005

51. *Ibid*, 396, 2005.

52. *Ibid*, 391, (quoting *La Jolla Beach & Tennis Club, Inc. v. Industrial Indemnity Co.*, 9 Cal. 4th 27, 37, 36 Cal. Rptr. 2d 100, 884 P. 2d 1048, 1994).

53. you

54. *Bruder v. Country Rut. Ins. Co.*, 156 Ill. 2d 179, 189 Ill, P 387, 1993.

دیگر تفسیر باید به گونه‌ای صورت گیرد که به سوی تحت شمول بیمه قرار دادن تمایل داشته باشد. این مطلب در واقع بیانگر قاعده تفسیر موسع است که دست دادرس تا حدود زیادی باز است تا هر ابهامی را در راستای قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده تفسیر نماید و می‌تواند آنچه را که خود تشخیص می‌دهد اعمال نماید که این امر ممکن است مشکل‌آفرین باشد و موجب شود که تفسیرهای شخصی و انگیزه‌های دادرس در تفسیر و صدور حکم افزایش یابد که این محث در مقایسه بین دو قاعده در مباحث آتی به تفصیل مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۵- تفسیر محدود (مضیق) از قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده (متعهدله)

مطالعه دقیق رویه قضایی ایالات متحده، یک نوع محدودتر از تفسیر قاعده تفسیر به زیان متعهد را نشان می‌دهد. این قسم از تفسیر که مضیق است، دادگاه را ملزم می‌کند تا قبل از اینکه به این نتیجه برسد که شرط یا عبارات مندرج در قرارداد، مبهم است، تلاش بیشتری به خرج دهد تا ابهام ادعا شده را برطرف نماید.

مطابق با این نوع از تفسیر، یک شرط صرفاً زمانی مبهم است که مقررات و قواعد حاکم بر تفسیر نتواند ابهام مورد نظر را مرتفع سازد. به عبارت دیگر در صورتی که دو تفسیر پیشنهادی با یک اندازه از احتمال و به طور تقریباً مساوی، بر عبارت بیمه‌نامه و شرایط اجرایی آن استوار باشند، آن عبارت مبهم است. ذکر نمونه‌ای از آراء دادگاه‌ها و تجزیه و تحلیل صورت گرفته از سوی آنها، می‌تواند تفسیر مضیق و محدود از قاعده ابهام را به روشنی نمایان سازد. دادگاه عالی لوآ، معیار را بر این عبارات نهاد: «اگر اعمال قواعد مربوط به تفسیر نسبت به ظاهر سند منجر به یک تردید واقعی شود که کدام یک از دو معنا، مناسب‌تر از دیگری است در این صورت ابهام وجود دارد.»^{۵۵} در پرونده مطرح شده در این دادگاه، همسر بیمه‌گذار در یک سانحه اتومبیل حضور داشت و به خاطر مرگ ناشی از بی‌احتیاطی، بیمه‌گذار پیگرد قانونی مسؤول حادثه را از دادگاه درخواست نمود. او ادعا نمود که در زمان تصادف، به عنوان مستخدم که در حال کار کردن در محدوده محل کار بوده و تحت بیمه مسؤولیت

۵۵. دادگاه عالی ایندیانا نیز در این زمینه مقرر نمود: «بیمه‌نامه صرفاً زمانی مبهم است که قابلیت بیشتر از یک

تفسیر را داشته باشد و یک انسان آگاه و مطلع، به طور منطقی راجع به عبارت مورد تفسیر، تمیز قائل شود:

Cairns v. Grinnell Mut. Reinsurance Co., 398 N. W. 2d 821, 824 (Iowa 1987) (emphasis supplied). Cf. also USA Life One Ins. Co. of Indiana v. Nuckolls, 682 N. E. 2d 534, 538 (Ind. 1997) ("the policy is ambiguous only if it is susceptible to more than one interpretation and reasonably intelligent persons would differ as to its meaning.")

مزرعه قرار داشت، بیمه‌گر ادعای او را نپذیرفت و حاضر نشد از همسر بیمه‌گذار دفاع کند یا از او جبران خسارت نماید. بیمه‌گذار استدلال کرد در بخش «استثنائات» ابهامی وجود داشت، لذا باید به نفع همسر او تفسیر شود. به این صورت که در قرارداد بیمه مقرر شده بود که «این قرارداد نسبت به مالکیت، هزینه یا استفاده اتومبیل‌هایی که خارج از محل کار قرار داشتند، اعمال نمی‌شود به استثنای اتومبیل‌هایی که تحت مالکیت، کرایه و یا اجاره بیمه‌گذار نبودند ولی در رابطه با فعالیت‌های مقاطعه‌کاران مستقل، که برای اهداف غیرتجاری و غیرزراعی بیمه‌گذار استفاده می‌شود یا اتومبیل‌هایی که توسط کارگر مزرعه، هنگامی که به انجام فعالیت برای بیمه‌گذار اشتغال دارد، به کار گرفته می‌شود».^{۵۶} دادگاه پس از رسیدگی، شرط مندرج در قرارداد بیمه را مبهم تشخیص داد و مقرر نمود که شرط «اتومبیل‌هایی که تحت مالکیت نباشند»، می‌توانست جدا از «اتومبیل‌های به کار گرفته شده توسط کارگر، هنگامی که مشغول به کار برای بیمه‌گذار بود»، تلقی شود. دادگاه عالی لوآ حکم داد که این تفسیر نامعقول و غیرطبیعی است و توضیح داد که هر دو مورد استثناء مندرج در قرارداد، تنها زمانی اعمال می‌شود که خورویی که استفاده شده، «تحت مالکیت، کرایه یا اجازه بیمه‌گذار نبوده باشد».^{۵۷} به موجب حکم دادگاه، همسر بیمه‌گذار (مالک اتومبیل) در حدود قرارداد بیمه به عنوان بیمه‌گذار، قرار گرفت و استثناء نیز اعمال شد. آنچه در فوق گفته شد، قسم محدودتر قاعده ابهام مطابق و همسو با روش تفسیر به زیان تنظیم‌کننده است که در تمام قراردادها اعمال می‌شود.^{۵۸} در این رابطه، یکی از حقوقدانان گفته است: «قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده، صرفاً زمانی اجرا می‌شود که دیگر قواعد ثانوی تفسیر نتوانند معنای قراردادها را توضیح دهند ... قاعده مزبور زمانی اعمال می‌شود که دادگاه ناگزیر باشد بین دو یا بیشتر از دو معنای معقول را برگزیند».^{۵۹} همین عبارات توسط حقوقدان دیگر نیز مورد اشاره و تأکید قرار گرفت که در عبارات محتمل بر دو معنا، غالباً باید تفسیری را برگزیند که از لحاظ حقوقی کمتر به نفع شخصی است که کلمات را انتخاب کرده است.^{۶۰}

56. *Ibid*, 824.

57. 398 N. W. 2d 821, 824.

58. Hodgin, Ray, Insurance law, Text and Materials, Second edition, Cavendish, publishing limited the glass House, London, 2002, p. 508.

59. Williston, *Contracts* (London: 4th Ed. 1999), 480-82.60. A. Corbin, *Contracts* (1998), 282-83

۶- وجوه افتراق بین دو نوع تفسیر موسع و تفسیر محدود

مفهوم هر یک از دو قسم تفسیر در مباحث قبلی در ضمن پرونده و آراء دادگاه به خوبی تبیین شد. باید دانست بین این دو گونه از تفسیر تفاوت اساسی وجود دارد. لذا بهتر است ضمن بررسی پرونده‌ای که در دادگاه‌های امریکا مطرح شده است، آن را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. تفاوت ظریف و دقیق بین دو نگرش موسع و محدود، با ملاحظه پرونده‌هایی که به استثناء آلودگی در سال ۱۹۸۰ می‌پردازد، به تصویر کشیده شده است. از آنجا که خطر آلودگی، به دلیل توسعه عظیم و بی‌شماری که در زمینه دانش و فناوری به وجود آمده است و نگرانی جهانی برای حفاظت محیط زیست را منجر شده است^{۶۱}، ذکر نمونه‌ای از رأی دادگاه در این زمینه مفید به نظر می‌رسد. بسیاری از دادگاه‌ها با این مسأله روبرو شده بودند که آیا انتشار تدریجی آلودگی از مسؤلیت قرارداد بیمه به خاطر استثناء آلودگی، مستثنا شده بود یا اینکه این استثناء صرفاً نسبت به پخش و انتشار «ناگهانی و اتفاقی» اعمال می‌شد. اصطلاح «ناگهانی» در فرهنگ لغت به معنای «اتفاقی» یا «غیر منتظره» تعریف شده است. این دو تعریف از «ناگهانی» نشان می‌دهد که این عبارت مستعد دو تفسیر معقول است. لذا تحت قاعده تفسیر موسع، استثناء مورد نظر در قرارداد به نفع بیمه‌گذار تفسیر خواهد شد. دادگاه عالی جورجیا، اعمال قاعده تفسیر موسع را با ذکر نمونه‌ای به خوبی نشان می‌دهد.^{۶۲} در این پرونده، بیمه‌گذار، زمین خود را به شهرداری اجازه داد تا از آن به عنوان محل دفن زباله استفاده کند. بعد از اینکه شهرداری زمین را به بیمه‌گذار بازگرداند، بازرس محیط زیست^{۶۳} اعلام کرد که آب زیرزمین آلوده شده است و بیمه‌گذار (مالک زمین) ملزم شد تا وضعیت پیش‌آمده را سامان دهد و آلودگی مزبور را بر طرف سازد. بیمه‌گذار یک دعوای اعلامی را علیه بیمه‌گر مطرح نمود و استدلال کرد که دامنه شمول بیمه به واسطه استثناء آلودگی، محدود نمی‌شود. در مقابل بیمه‌گر دفاع کرد که عبارت «ناگهانی» می‌تواند «اتفاقی» معنا شود و زباله سمی که در آب زیرزمین در طول زمان نفوذ کرده است، یک حادثه‌ی «ناگهانی» و «اتفاقی» را ایجاد نمی‌کند. دادگاه ضمن رسیدگی به این نتیجه رسید که عبارت «ناگهانی» بیشتر از یک معنا را می‌رساند و لذا شرط مبهم است. از آنجا که شرط مبهم بود، دادگاه حکم به نفع بیمه‌گذار صادر کرد و «ناگهانی» را «غیرمنتظره» معنا کرد.^{۶۴} یعنی اصطلاح

۶۱. پاول، بیمه‌های مسؤلیت، ۲۲۲.

62. Claussen v. Aetna Cas. & Sur. Co., 259 Ga. 333, 380 SE. 2d 686, 1989.

63. EPA

64. Ibid, p. 335, 1989.

«ناگهانی» صرفاً به معنای «اتفاقی» نیست بلکه می‌تواند معنای «غیرمنتظره» را دهد که غیر از معنای «اتفاقی» است. بنابراین چنانچه حادثه اتفاقی هم نباشد و در طی زمان و به تدریج حادث شده باشد، نیز مشمول قرارداد بیمه قرار می‌گیرد و این نشان می‌دهد که قاعده تفسیر موسع منجر به صدور حکم به نفع بیمه‌گذار و علیه بیمه‌گر می‌شود.

از سوی دیگر، اعمال قاعده تفسیر محدود از قاعده تفسیر به زیان متعهدله منجر به نتیجه مغایر با تحلیل فوق‌الذکر می‌شود. زیرا چنانچه عبارت «ناگهانی» معنای «غیرمنتظره» بدهد، اگر نگوییم به طور کامل، به نحو قابل ملاحظه‌ای نسبت به کلمه «تصادفی» اضافی و زائد خواهد بود. به نظر می‌رسد اصطلاح «ناگهانی» با «تصادفی» توأم شده است تا کیفیت زمان «اتفاقی» را بیان کند.^{۶۵} دادگاه عالی کانکتیکت، با آوردن مثالی، تفسیر مضیق قاعده ابهام را این طور بیان نمود:^{۶۶} با ملاحظه اصطلاح «ناگهانی» در سیاق عبارت «ناگهانی و تصادفی» دادگاه حکم داد که این کلمه مبهم نیست. در آن پرونده، بیمه‌گذار استدلال نمود که «ناگهانی و تصادفی» به جز نسبت به استثناء آلودگی باید به عنوان «غیرمنتظره» تفسیر شود. ولی دادگاه این استدلال را رد کرد و مقرر نمود: «برای اینکه پرداخت خسارت یک حادثه تحت شمول بیمه قرار گیرد، باید آن حادثه هم ناگهانی و هم تصادفی باشد. اگر یکی از این شروط نباشد، پرداخت خسارت، تحت پوشش بیمه قرار نمی‌گیرد.^{۶۷} دادگاه در ادامه توضیح داد که «استفاده زیاد از کلمات ناگهانی و تصادفی ... هدف مشخصی را نشان می‌دهد که کلمات را باید به گونه‌ای متفاوت معنا نمود و به عنوان دو شرط جداگانه در نظر گرفت. با استنباط نمودن «ناگهانی» در متن قرارداد ... نتیجه اجتناب‌ناپذیر آن این است که «ناگهانی» حتی اگر شامل مفهوم غیرمنتظره باشد، در کنار آن یک عنصر اضافی را نیز بیان می‌کند. زیرا حالت غیرمنتظره پیش از این با «تصادفی» مورد تأکید قرار گرفته بود. این عنصر اضافی معنای اجمالی از «ناگهانی» است. معنا نمودن «ناگهانی» به عنوان مفهومی که صرفاً «غیرمنتظره» باشد یا غیر مقصود باشد و به عبارتی یک بیان دوباره از «تصادفی» باشد، موجب خواهد شد که شرط «غیرمنتظره بودن»، اضافی و زائد شود.^{۶۸} در نتیجه دادگاه حکم داد که شروط مندرج در قرارداد بیمه واضح و بدون ابهام است و حکم اختصاری را به نفع بیمه‌گر ابرام و تأیید کرد. در واقع با بررسی این پرونده و ملاحظه تفسیر دادگاه به این نتیجه

65. ACL Techs., Inc. v. Northbrook Prop. & Cas. Ins. Co., 17 Cal. App. 4th, 1993.

66. Buell Industries, Inc. v. Greater New York Mut. Ins. Co., 259 Conn. 527, 791 A. 2d 489, 2002.

67. Ibid, p. 539, 2002.

68. Ibid, p. 541, 2002.

می‌رسیم که انتخاب تفسیر مضیق و محدود از قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده سبب می‌شود تا نتیجه دعوا تغییر کند. لذا دادگاه با تفسیر در موضع نص و دقیق عبارات به کار رفته در قرارداد بیمه، دو اصطلاح «ناگهانی» و «غیرمنتظره» را کاملاً از هم متفاوت دانست و مقرر نمود که حادثه، باید هم «ناگهانی» باشد یعنی اتفاقی باشد و هم «تصادفی» باشد یعنی غیرمنتظره باشد. با این تفسیر دادگاه حکم به نفع بیمه‌گر داد که ادعا کرده بود، دامنه شمول قرارداد بیمه او فقط نسبت به حوادثی امتداد می‌یابد و آن را تحت پوشش می‌گیرد که ناگهانی و تصادفی باشد، حال آنکه آلودگی آب زیر زمین ناشی از سموم زباله به تدریج و در طول زمان رخ داده است و برای بیمه‌گذار قابل انتظار و پیش‌بینی بود. در حالی که با اعمال تفسیر موسع از قاعده ابهام، نتیجه مغایر با این استنباط حاصل شد و از آنجا که دادگاه دو مفهوم «ناگهانی» و «غیر منتظره» را یکی دانست حکم به شمول بیمه نسبت به حادثه مزبور را داد حتی اگر ناگهانی و تصادفی نباشد. در مبحث بعدی معایب و مزایای هر یک از این دو تحلیل و دو تفسیر بررسی خواهد شد تا مشخص شود کدام قسم از این دو قاعده تفسیر می‌تواند برای دادگاه‌ها مناسب‌تر و منطقی‌تر باشد.

۷- تحلیل و مقایسه تفسیر موسع با تفسیر محدود قاعده تفسیر به زیان

تنظیم‌کننده

با ملاحظه آراء و رویه قضایی، می‌توان گفت تفسیر محدود از قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده، مزایای بسیاری در مقابل تفسیر موسع دارد. زیرا در اکثر دادرسی‌ها اعمال این قاعده با قواعد زبان‌شناسی سازگار و موافق است. از طرفی احتمال اینکه، بیمه‌نامه موافق با انتظارات بیمه‌گذار و بیمه‌گر تفسیر شود را تقویت می‌کند و موجب انسجام و یکپارچگی در رویکرد دادگاه‌ها به هنگام رسیدگی به دعاوی و صدور رأی نیز می‌شود که در ذیل به این فواید پرداخته خواهد شد.

۷-۱- انسجام و یکپارچگی

تفسیر موسع از قاعده تفسیر به زیان متعهد به زیان متعهد به دادگاه‌ها اختیار عمل بیشتری می‌دهد و ممکن است منجر به تصمیمات متناقض و آشفتگی در صدور آراء شود.^{۶۹} مسأله اصلی در تفسیر

۶۹ مثال «استثنای آلودگی»، تنها نمونه‌ای از موارد بسیاری است که ممکن است اتفاق بیفتد:

See. Jeffrey w. Stempel, *Stempel on Insurance contracts* (Washington: § 4, 2006), 4.

موسع این است که آیا تفسیرهای ارائه شده، هر دو معقول و مناسب است یا خیر. اگر در تشخیص معقول بودن یا نبودن تفسیر، دیدگاه یک شخص یعنی دادرس در نظر گرفته شود، امری ناپسند و غیرمنطقی است. بنابراین، دادگاه‌ها می‌توانند از این نوع تفسیر، برای حصول به هر نتیجه‌ای که مورد نظرشان است، سود جویند. یک دادگاهی ممکن است به سمت بیمه‌گذار تمایل داشته باشد و می‌تواند آزادانه هر چیزی را که خود معقول می‌داند، تفسیر کند. در حالی که دادگاه دیگری که گرایش به سوی بیمه‌گر دارد، یک رویکرد سخت‌تری را اعمال می‌نماید. اما تفسیر محدود و مضیق، اگرچه به طور کامل این مشکل را برطرف نمی‌کند اما با محدود کردن موارد ابهام نسبت به آنهایی که در آن تفسیرهای ارائه شده به میزان زیادی برابر و یکسان هستند، سبب می‌شود که پرونده‌های مورد اختلاف کمتری وجود داشته باشد و این خود به انسجام بیشتر بین احکام دادگاه‌ها کمک خواهد نمود و از آشفتگی و هرج و مرج در رسیدگی به پرونده‌ها جلوگیری خواهد کرد.^{۷۰} شیوه اخیر تفسیر بیشتر با مکتب تفسیر تحت‌اللفظی شباهت پیدا می‌کند که مانع تفسیر به رأی قضات می‌شود.^{۷۱}

۷-۲- قواعد زبان‌شناسی

تفسیر مضیق بیشتر با اصول زبان‌شناسی، سازگار است. زبان ذاتاً مبهم و غیر دقیق است و غالباً مقداری ابهام در رابطه با منظور و قصد گوینده، ایجاد می‌کند. ارتباط میان زبان و تفسیر یکی از جالب‌ترین مسائل حقوق است؛ زیرا واژه‌ها ابزاری هستند که قضات و حقوقدانان آنها را برای مقاصد خوب یا بد یا متفاوت خود به کار می‌گیرند.^{۷۲} باید توجه داشت که فهم ماهیت حقوق به فهم ماهیت زبان وابسته است. چرا که بسیاری از سوء تفاهم‌ها از زبان بر می‌خیزد. حقوق و زبان هر دو فنونی را برای حل جدید دشواری‌های نو فراهم می‌کنند و یکی از وظایف نظریه‌پردازان حقوقی فهمیدن و فهماندن اصطلاحاتی است که موضوع را توصیف

۷۰. پروفیسور راپپورت ضمن یک مثالی فرق بین دو قاعده تفسیر را به خوبی بیان می‌کند. بدین مضمون که اگر احتمال یک تفسیر ۴۰٪ باشد یعنی ۴۰٪ احتمال داشته باشد که تفسیری که از عبارت مبهم می‌شود، درست باشد در این صورت قاعده موسع تفسیر است که به کار می‌آید. اما قاعده مضیق تفسیر زمانی است که احتمال در عبارت مبهم ۵۰-۵۰ باشد، یعنی کاملاً مساوی و برابر این احتمال وجود داشته باشد که هر دو تفسیر از شرط یا عبارت مبهم صحیح باشد که البته این امر بسیار نادر و انگشت شمار است.» در این زمینه نک: appaport, supra note 5, at 179-80.

۷۱. محسن صادقی، اصول حقوقی و جایگاه آن در حقوق موضوعه (تهران: نشر میزان، ۱۳۸۴)، ۱۴۳.

۷۲. کامران آقایی، مکتب‌های تفسیری در حقوق بر بنیاد هرمنوتیک حقوقی (تهران: نشر میزان، ۱۳۸۸)، ۱۹۸.

می‌کنند. بنابراین، در مواجهه با یک ابهام، شنونده، به آسانی نمی‌تواند یک تفسیر معقول را انتخاب کند. مخاطب کمابیش و به طور طبیعی علامت‌های مختلفی از قبیل محتوای کلام، اوضاع و احوال و قواعد ارتباطی همچون گرامر و نحو را استفاده می‌کند تا گفت‌وگو و تماس مبهم و نامفهوم نباشد.^{۷۳} به عبارتی دیگر، شنونده از همه معانی در دسترس استفاده می‌کند تا از طریق استنباط یا طریق دیگر سعی کند مقصود گوینده عبارت را مشخص کند. برای مثال، فرض کنیم شخصی بگوید که: «متهم تصور می‌کرد که هیأت منصفه او را محکوم کرد»^{۷۴} در این مثال ضمیر «او» نامفهوم است و روشن نیست که آیا ضمیر «او» به «متهم» اشاره می‌کند یا به شخص دیگری که متهم او را مشاهده کرده است. اما ملاحظه متن می‌تواند ابهام را بر طرف کند. بنابراین، اگر جمله قبلی این طور می‌بود: «متهم در حال نظاره کردن «مجید» بود در حالی که او دفاع خود را برای هیأت منصفه ارائه کرد» در این جمله کاملاً واضح است که ضمیر نخستین به «مجید» بر می‌گردد. این طور استفاده از متن برای رفع ابهام احتمالی به خوبی توسط دادگاه عالی کانکتیکت به اجرا درآمده است. در آن پرونده همان‌طور که شرح آن گذشت، دادگاه با اعمال تفسیر مضیق مقرر داشت که شرط «ناگهانی» دو معنا داشت: «غیر منتظره» و «اتفاقی». ابهام احتمالی این دو معنا با بررسی در متن و عبارت «تصادفی» بر طرف شد. زیرا «تصادفی» پیش از این عبارت «غیر منتظره» را در بر می‌گرفت. بنابراین، «ناگهانی» باید نسبت به عبارت، «اتفاقی» معنا شود تا مقصود حاصل شود.^{۷۵}

البته همیشه این‌طور نیست که با بررسی متن و قواعد زبان‌شناختی ابهام موجود در یک متن بر طرف شود. بنابراین، باید از دیگر روش‌شناسی‌های رایج در تفسیر قرارداد استفاده نمود تا معنای عبارت مبهم روشن شود.^{۷۶}

73. For a summary of the linguistics literature from a slightly different perspective, see Jeffrey E. Thomas, *A Pragmatic Approach to Meaning in Defamation Law*, (Manchester: 34wake forest law rev. 333, 1999), 339-51. For some specific examples of the linguistics literature, see Graeme Hirst, *Semantic Interpretation And The Resolution of Ambiguity* (1987); see also Keith Allan, *Linguistic Meaning* (1986); Geoffrey Leech, *Semantics* (1974). For an excellent application of linguistic principles to law, including some analysis of insurance cases, see Lawrence S. Solan, *The Language of Judges* (1993).

74. See Solan, *supra* note 39, p. 19.

75. See *Buell Industries, Inc. v. Greater New York, Mut. Ins. Co.*, 259 Conn. 527, 541, 791 A. 2d 489, 2002.

۷۶. بهرام بهرامی، *بایسته‌های تفسیر قوانین و قراردادها، متدولوژی، اصول و مبانی تدوین، تصویب، تفسیر*

(تهران: مؤسسه فرهنگی نگاه بینه، ۱۳۸۸)، ۹۲-۲۳۶.

۷-۳- انتظارات طرفین

تفسیر دادگاه‌ها معمولاً در راستای انتظارات معقول هر یک از طرفین قرارداد است. قرارداد بیمه حاکم بر روابط بین طرفین است و عبارات بیمه‌نامه انتظارات مشخصی را ایجاد می‌کند. از یک طرف، این حقیقت وجود دارد که اکثر بیمه‌گذاران، قرارداد بیمه را نمی‌خوانند و عمدتاً توقع دارند که شروط و عبارات بیمه‌شان اجرا شود. از سوی دیگر هرچند غالب بیمه‌گذاران بیمه‌نامه را مطالعه نمی‌کنند، این امر را نباید نادیده گرفت که بیمه‌گران بابت عدم آشنا کردن بیمه‌گذاران نسبت به شروط بیمه، دارای حداقلی از مسؤولیت هستند. تفسیر قرارداد بیمه به طوری که با شرایط بیمه‌نامه سازگار باشد، کمک می‌کند که انتظارات بیمه‌گذاران و بیمه‌گران همسو با زبان و عبارت بیمه‌نامه شود. در بیان مفهوم دکترین انتظارات معقول گفته شده است که اصل انتظارات معقول، اعتقادات متعارف بیمه‌گذار راجع به قلمرو و دامنه شمول بیمه را محترم می‌شمارد «حتی اگر مطالعه دقیق مقررات بیمه‌نامه این انتظارات را نفی کند».^{۷۷} بعد از ظهور دکترین «انتظارات معقول» بسیاری از دادگاه‌ها خواستند تا آن را بپذیرند.^{۷۸} اما با وجود این، این قاعده اگر چه خیلی راحت وارد دنیای حقوق شد ولی اجرای آن با دشواری‌های زیادی همراه شد.^{۷۹} با بررسی قواعد حاکم بر تفسیر معلوم شد که تفسیر مضیق

77. Keeton, Robert, *Insurance Law Rights at Variance with Policy Provisions* (83 Harv. L. Rev. 1970), 961-967.

78. 103 See, e. g., *Lambert v. Liberty Mut. Ins. Co.*, 331 So. 2d 260, 263 (Ala. 1976); *National Indem. Co. v. Fleisher*, 469 P. 2d 360, 365-66 (Alaska 1970); *Sparks v. Republic Nat. Life Ins. Co.*, 647 P. 2d 1127, 1135 (Ariz. 1982); *Thompson v. Occidental Life Ins. Co.*, 513 P. 2d 353, 364 (Cal. 1973); *Davis v. M. L. G. Corp.*, 712P. 2d 985, 990-91 (Colo. 1986); *Sturla, Inc. v. Fireman's Fund Ins. Co.*, 684 P. 2d 960, 964 (Haw. 1984); *Rodman v. State Farm Mut. Auto. Ins. Co.*, 208 N. W. 2d 903, 906 (Iowa 1973); *Nile Valley Coop. Grain & Milling Co. v. Farmers Elevator Mut. Ins. Co.*, 193 N. W. 2d 752, 754 (Neb. 1972); *Sullivan v. Dairyland Ins. Co.*, 649 P. 2d; 1357, 1359 (Nev. 1982); *Magulas v. Travelers Ins. Co.*, 327 A. 2d 608, 610 (N1974); *Perrine v. Prudential Ins. Co. of Am.*, 265 A. 2d 521, 524 (N. J. 1970); *Collister v. Nationwide Life Ins. Co.*, 388 A. 2d 1346, 1353, Pa. 1978.

۷۹. تعابیر متفاوتی از دکترین «انتظارات معقول» در صحنه عمل شده است و در مورد مفهوم آن اتفاق نظر

وجود ندارد:

See, e. g., *Sparks v. Republic Nat. Life Ins. Co.*, 647 P. 2d 1127, 1135 (Ariz. 1982) (“upholding coverage because “[t]his was the understanding of Suzanne Sparks after she had read defendant’s policy”). But see Kenneth S. Abraham, *Judge-Made Law and Judge-Made Insurance: Honoring the Reasonable Expectations of the Insured*, 67 VA. L. REV. 1151, 1153 (1981) (“although literal application of the principle seems to require that the insured in question actually expected coverage... courts have generally focused instead on whether any reasonable insured might have expected coverage”) [hereinafter Abraham, *Reasonable Expectations*].

Hallowell v State Farm Mut. Auto. Ins. Co., 443 A2d 925, 927 (Del. 1982).

C & J Fertilizer, Inc. v. Allied Mut. Ins. Co., 227 N. W. 2d 169, 177 (Iowa 1975); see also Roger C. Henderson, *The Doctrine of Reasonable Expectations in Insurance Law After Two Decades*, 51

و محدود دارای سه مزیتی است که قاعده موسع فاقد آن است. همین امر سبب شده است در حقوق کامن‌لا قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده، به طور مضیق علیه کسی که می‌خواهد به آن استناد کند، تفسیر شود.^{۸۰}

۸- نتیجه

همان‌طور که تبیین شد بحث تفسیر قرارداد و رفع ابهام از آن یکی از مقوله‌های مهم و پیچیده حوزه حقوق قراردادها است. در واقع تفسیر پل ارتباطی است بین مباحث نظری حقوق با آنچه در صحنه عمل اتفاق می‌افتد. در این فرآیند، دادرس باید نهایت سعی خویش را به کار بندد تا ابهام‌های موجود در متن را بر طرف نماید و تفسیر معقول از مفاد عبارات یک قرارداد ارائه دهد که متناسب با خواست مشترک طرفین نیز باشد. در راستای همین هدف، او باید تمامی ابزار و اصول و قواعد حاکم بر نظام تفسیر را مورد مذاقه قرار دهد تا نتیجه نهایی که همان رفع ابهام است، حاصل شود. اما گاه ممکن است قواعد تفسیر راهگشا نباشد و نیل به مقصود را میسر نسازد. در این حالت قاعده‌ای مطرح می‌شود که بر مبنای آن تفسیر را باید علیه تنظیم‌کننده سند یا قرارداد اعمال کرد. این قاعده که غالباً در قراردادهای الحاقی همچون عقد بیمه استفاده می‌شود، همواره به عنوان آخرین حربه در تفسیر^{۸۱} شناخته می‌شود. در رویه قضایی ایالات متحده به خوبی نشان داده شد که می‌توان دو نوع رویکرد از این قاعده تفسیر داشت. گاه تفسیر موسع است یعنی باید به نحوی قاعده تفسیر به زیان تنظیم‌کننده را تفسیر نمود که قرارداد به سمت تحت شمول قرار دادن بیمه‌گذار جهت یابد و ضرورتی ندارد در این خصوص آن قدر سخت‌گیری به خرج داد که متعهدله از نفعی که از قرارداد می‌برد، محروم شود. از طرف دیگر، تفسیر می‌تواند محدود باشد و آن زمانی است که به یک اندازه، احتمال، عبارت یا شرط قابلیت دو یا چند تفسیر معقول را داشته باشد. در این

OHIO ST. L. J. 823, 827 (1990) (“the doctrine of reasonable expectations... may apply without regard to any ambiguity”).

See, e. g., *Wolf Machinery Co. v. Ins. Co.*, 183 Cal. Rptr. 695, 697 (Ct. App. 1982) (“the doctrine of reasonable expectation of coverage comes into play only where there is an ambiguity present in the policy”); Stephen J. Ware, Comment, *A Critique of the Reasonable Expectations Doctrine*, 56 U. CHI. L. REV. 1461, 1493 n. 32, 1989. (collecting cases).

See, e. g., Mark C. Rahdert, *Reasonable Expectations Reconsidered*, 18 Conn. L. Rev. 323, 370, 1986. (“[a]ll too often, the courts announce their judgment as to what expectation the average insured would or would not have without identifying the factors they have considered”).

۸۰ حسین میر محمد صادقی، *مروری بر حقوق قراردادها در حقوق انگلستان* (تهران: نشر حقوقدان، ۱۳۷۷)،

نوع تفسیر، دادرسی باید با اعمال دقت نظر زیاد در متن قرارداد به رفع ابهام مبادرت کند. مزایایی همچون انسجام در رویه دادگاه‌ها و مطابقت بیشتر با اصول زبان‌شناسی در این قاعده تفسیر مشهود است، ضمن اینکه این قسم از تفسیر، قاعده رفع ابهام، با انتظارات طرفین نیز سازگارتر است. این رویکرد در تفسیر قراردادهای مبهم می‌تواند با توجه به اصول تفسیر قراردادها در حقوق ایران نیز به کار گرفته شود. زیرا قراردادهای و تعهدات در دنیای کنونی چنان به هم نزدیک شده‌اند که برخی از اصول، قابلیت این را دارند تا در تمام نظام‌های حقوقی، جاری شوند. اصول تفسیر در واقع از همین سنخ است و دادگاه‌های ما می‌توانند با دقت در این حوزه از حقوق قراردادها، این دو نوع از قاعده تفسیری را در رویه قضایی خود برگزینند، زیرا به آنها کمک می‌کند تا بهتر و با سرعت عمل بیشتری به رفع ابهام از قراردادها و فیصله دادن به اختلافات بپردازند. دوراندیشی در این است که از تجارب دیگر نظام‌های حقوقی و رویه قضایی آنها در جهت اعتلای شیوه رسیدگی و حل اختلافات تا جایی که مغایر با قواعد اساسی حاکم بر حقوق قراردادهای ما نباشد، به خوبی استفاده شود.

فهرست منابع

- آخوند خراسانی، محمد کاظم. کفایه الاصول. الطبعة الثانية. قم: موسسه النشر الاسلامی التابعه لجماعه المدرسین بقم المشرفه، ۱۴۱۴.
- آقایی، کامران. مکتب‌های تفسیری در حقوق بر بنیاد هرمنوتیک حقوقی. چاپ اول. تهران: نشر میزان، ۱۳۸۸.
- انصاری، شیخ مرتضی. فرائد الاصول وهو الرسائل. ج اول. چاپ اول، بیروت: موسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۱۱.
- انوری، حسن. فرهنگ بزرگ سخن. چاپ اول. تهران: انتشارات سخن، ۱۳۸۱.
- بابائی، ایرج. حقوق بیمه. چاپ پنجم. تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۵.
- بلخی، مولانا جلال الدین. مثنوی معنوی، دفتر اول. دکتر محمد استعلامی. چاپ اول. تهران: انتشارات زوار، ۱۳۶۰.
- بهرامی، بهرام. بایسته‌های تفسیر قوانین و قراردادهای (متدولوژی، اصول و مبانی تدوین، تصویب، تفسیر). چاپ اول. تهران: مؤسسه فرهنگی نگاه بینه، ۱۳۸۸.
- پاول، آلن. بیمه‌های مسؤولیت، ج اول، ترجمه علی اکبر ریسه. چاپ اول. تهران: بیمه مرکزی ایران، ۱۳۸۱.
- جعفری لنگرودی، محمد جعفر. الفارق، دائره المعارف عمومی حقوقی، ج دوم. چاپ اول. تهران: انتشارات گنج دانش، ۱۳۸۶.
- حیبی، محمود. تفسیر قراردادهای تجاری بین‌المللی. چاپ اول. تهران: نشر میزان، ۱۳۸۹.
- داوید، رنه. نظام‌های بزرگ حقوقی معاصر، ترجمه سید حسین صفایی، محمد آشوری، عزت الله عراقی. چاپ چهارم. تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۸.
- دستباز، هادی. اصول و کلیات بیمه‌های اشخاص. ج دوم. چاپ اول. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۷.
- دیلمی، احمد. بایسته‌های تفسیر قوانین. چاپ اول. قم: انتشارات دانشگاه قم، ۱۳۸۲.
- صادقی، محسن. اصول حقوقی و جایگاه آن در حقوق موضوعه. چاپ اول. تهران: نشر میزان، ۱۳۸۴.
- صالحی‌راد، محمد. حقوق مدنی. گستره و آثار تعهدات قراردادی. چاپ اول. تهران: انتشارات مجد، ۱۳۸۷.
- طباطبائی، سید محمد حسین. تفسیر المیزان. جلد اول. ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی. تهران: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۳.
- عراقی، عزت الله وهمکاران. درآمدی بر حقوق تامین اجتماعی. چاپ اول. تهران: موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی، ۱۳۸۶.
- علیزاده، عبدالرضا. مبانی رویکرد اجتماعی به حقوق. چاپ اول. تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۷.

- غستان، جاک. *المطول فی القانون المدنی، مفاعیل العقد أو آثاره*. ترجمه منصور القاضی. الطبعة الثانية. بیروت: الموسسه الجامعیه للدراسات والنشر وللتوزیع، ۱۴۲۹.
- فلسفی، هدایت الله. *حقوق بین الملل معاهدات*. چاپ دوم. تهران: انتشارات فرهنگ نشر نو، ۱۳۸۳.
- قشقای، حسین. *شیوه تفسیر قراردادهای خصوصی در حقوق ایران و نظامهای حقوقی معاصر*. چاپ اول. قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۸.
- کاتوزیان، ناصر. *قواعد عمومی قراردادهای ج سوم*. چاپ پنجم. تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۸۷.
- گودرزی، حجت الله و فلاح شمس. *اصول قراردادهای بیمه*. چاپ اول. تهران: انتشارات صادق نیا، ۱۳۸۵.
- میرمحمدصادقی، حسین. *مروری بر حقوق قراردادهای در حقوق انگلستان*. چاپ اول. تهران: نشر حقوقدان، ۱۳۷۷.
- نوبخت، حسین. *شیوههای تفسیر قوانین مدنی*. چاپ اول. تبریز: انتشارات فروزش، ۱۳۸۸.
- واعظی، احمد. *درآمدی بر هرمنوتیک*. چاپ اول. تهران: مرکز نشر پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۰.
- Allan, Keith. *Linguistic meaning*, Masachoset: Geoffrey Leech. Semantics. 1974.
- Chitty, Joseph. *The common law library (Number1) chitty on contracts*. 25th edit, London: Sweet & Maxwell, 1983.
- Coderch, Pablo Salvador and Juan Antonio Ruiz Garcia. *The principle contra proferentem in Standard Form Contracts*. Madrid: Topics. Volume1. Issue2, 2001.
- Coleman, Jules and scat Shapiro. *Jurisprudence and philosophy of law*. First pub. New York: Oxford University press, 2002.
- Dobson, Paul. *Charles Worth's Business law*. 15 edit, London: Sweet & Maxwell, 1991.
- Fischer, James M. *Why Are Insurance Policies Subject to Special Rules of Interpretation? Text versus Context*. New Jersi: 24 Ariz. ST. L. J. 995, 1992.
- Fuller, Lonl. And Eisenberg. Melvin Aron. *Basic Contract Law*. New Jersi: Third edit, U.S.A: west pub, 1972.
- Gauguier, j. *De l'interpretation des actes juridiques*. Paris: Rousseau, 1898.
- Henry Campbell Black. *Black's law Dictionary*. 15th Edit. U.S.A: west pub Co., 1983.
- Hirst, Graeme. *Semantic Interpretation and the Resolution of Ambiguity*. London: 1987.
- Hodgin, Ray. *Insurance law. Text and Materials. Second edition*, London: Cavendish publishing limited the glass House, 2002.
- Horton, David. *Flipping the script: Contra proferentem and Standard Form Contracts*. Colorado: University of Colorado Review, 2009.
- Keeton, Robert. *Insurance Law Rights at Variance with Policy Provisions*. Chigago: 83 Harv. L. Rev. 961, 967, 1970.
- Kenneth S. Abraham. *A theory of Insurance Policy Interpretation*. New York: 95 MICH. L.REV.531, 538, 1996.
- Kenneth, S. Abraham. *Judge-Made Law and Judge-Made Insurance: Honoring the Reasonable Expectations of the Insured*. New York: 67 VA. L. REV. 1151, 1153, 1981.
- Kessler, Friedrich. *Contracs of Adhesion-some Thought About Freedom of Contract*. California: 43 Colum. L. Rev. 629, 1943.

- Lawison, Kim. *The Interpretation of contracts*. London: Sweet & Maxwell, 1983.
- Liewellyn, Karl. *The standardization of commercial Contracts in English and Commercial law*. New York: 52 Harv.L.Rev. 700, 1939.
- Mclauchlan, David. *Contract Interpretation: what Is it about?* Sydney: Sydney law Review, 2008.
- Plaut, David L. *home owners insurance, including the latest interperetation issues and forms*, texas: texas insurance law symposium, south texas college of law, 1999.
- Prausnitz, O. *The Standardization of Commertial Contracts in English and Cntinental law*. London: 1937.
- Rahdert, Mark C. *Reasonable Expectations Reconsidered*. Columbia: 18 Conn. L.Rev. 323, 370, 1986.
- Rappaport, Michael B. *The Ambiguity Rule and Insurance Contracts: Why Insurance Contracts Should not be construed against the Drafter*. New York: 30 GA. L. REV. 171, 178-87, 1995.
- Roger, C. Henderson. *The Doctrine of Reasonable Expectations in InsuranceLaw after Two Decades*. London: 51 Ohio ST. L.J. 823, 827, 1990.
- Solan, Lawrence S. *the Language of Judges*. London: 1993.
- Stempel, Jeffrey W. *Stempel on Insurance Contracts*. Washington: § 4, 2006.
- Thomas, Jeffrey E. *A Pragmatic Approach to Meaning in Defamation Law*. Manchester: 34WAKE Forest Law Rev. 333, 339-51, 1999.
- Vogenauer, Stefan. *Interpretation of contracts: Concluding comparative observations*. London: University of Oxford. Faculty of law. Legal studies Research paper series, 2007.
- Walker, R.J. *the English Legal System*. 6th edit., London: Butterworths, 1989.
- Ware, Stephen J. *Comment, a Critique of the Reasonable Expectations Doctrine*. 56 U. CHI. L. REV. 1461, 1493 n.32, 1989.
- Willison, Samuel. *A treatise on the law of Contracts*. London: \$606, Walter H.E. Jaeger ed., 3d ed, 1961.
- Wright, David. *Contract Interpretation*. Law for project managers. London: Gower Publishing. Gower House. Croft Road. Aldershot. Hants. Gu11 3hr, 2008.
- Zimmerman, Reinhard. *the law of obligations: Roman Foundations of the civilian Tradition*. London: Cavandish publishing, 1990.

Comparative Study of Broad and Narrow Interpretation of Contra Proferentem Rule in Insurance Contracts

Alireza Yazdanian

Ph.D., Law Department, University of Isfahan, Email: dr.alireza_yazdanian@yahoo.com

&

Hamid Araei

LLM Student, Law Department, University of Isfahan, Email: hamid_araei@yahoo.com

Based interpretation of a contract is the analyzing common intention of both sides. To reach and clarify such a deed, the application of interpretation rules is essential. one of the contract that is required in their interpretation are adhesion contracts such as insurance contract that in which most happen many contradictions in expressions and conditions and this might highlight the importance of the application of interpretational rules in these kinds of contracts. One of the most outstanding rules known as *Contra Proferentem* rule, which is current in contract interpretations, is interpretation to the loss of contract binders. It is attempted to consider this rule and its outcomes resulted by its execution as well as its advantages and disadvantages in two ways of broad and narrow interpretations. The main emphasis is on the American jurisprudence as a country that have common law system and particularly in insurance contract. Appears with little perspective, we could to apply that the rules with consideration in terms of interpretation of Iran's legal system.

Keywords: ambiguity of contract, interpretation, insurance contract, broad rule, narrow rule.

Journal of LEGAL RESEARCH

VOL. XV, No. 1

2016-1

- **Transmission of AIDS Virus and Commit of Generic Deadly Action**
Alireza Emamdadi & Ebrahim Taghizade & Mohammad-Ali Taheri
- **Principle of Legitimacy, Sovereignty and Transformation of Traditional Structure of International Law**
Hossein Sartipi
- **Development and Transfer of Marine Technology in Viewpoint of International Law of Technology Development and Transfer in Theory and Practice**
Akbar Adibi
- **Developing Countries and WTO Disputes Settlement Mechanisms**
Sepideh Zebardast
- **Comparative Study of Broad and Narrow Interpretation of Contra Proferentem Rule in Insurance Contracts**
Alireza Yazdanian & Hamid Araei
- **An Inquiry on the Possibility of Crime against Joint Tenancy by Partner**
Mohammad Bagheri Komar Olia & Naser Nosrati Sadaghiani
- **World Bank Effort to Maintain International Peace and Security**
Malihe Behfar
- **No Fly Zone in International Law with Respect to Security Council Practice**
Aghil Mohammadi

S. D. I. L.

The S.D. Institute of Law
Research & Study